

1.

Τον πρόσεξα από μακριά. Ερχόταν με μεγάλα βήματα κατευθείαν προς το γραφείο μου σαν αθλητής δρόμου και προσανατολισμού, το επόμενο σημείο διάβασης του οποίου είναι η άκρη του γραφείου μου. Κατέβασα τα πόδια από το γραφείο και μισόκλεισα τα μάτια προσπαθώντας να παρακολουθήσω τη σκοτεινή άχρωμη μορφή. Η πλατεία του Χάκάνιεμ² έλαμπε στο φως του ήλιου, το θέαμα θύμιζε ξεθωριασμένη φωτογραφία σε οικογενειακό άλμπουμ: «Εδώ είμαστε σε μια πλατεία στο Αγαδίρ».

Πολλοί πελάτες μου διστάζουν να έρθουν κατευθείαν στο γραφείο. Κάνουν μια βόλτα στην πλατεία ή στο κοντινό πάρκο –χώμα, μερικά παγκάκια, μερικά δέντρα– κι έρχονται μετά. Φορούν γούνινο σκούφο και σκούρο παλτό, και συνήθως θέλουν βοήθεια με την αίτηση για υπηκοότητα ή επιδότηση ενοικίου. Τους βοηθάω εγώ.

Ή είναι Φινλανδοί εργολάβοι ή αυτοκινητιστές ή ψυκτικοί, που οι γυναίκες τους, δεκαπέντε χρόνια μικρότερες, βαρέθηκαν τις φυλακές με τα κόκκινα τούβλα στη Γιάρβενπιάα. Η Ιρίνα ή η Νατάσσα αρπάζει τα παιδιά και πάει στους δικούς της, στη Σιβηρία. Εγώ ψάχνω να τις βρω.

² Περιοχή στα ανατολικά του κέντρου του Ελσίνκι, παραδοσιακή εργατική συνοικία μέχρι πρόσφατα. Εκεί εδρεύει το Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα της χώρας και η Αριστερή Συμμαχία. (Σ.τ.Μ.)

Κάποιοι από τους πελάτες μου οδηγούν άφοβα με ταχύτητα στη Βίχερνιερμικάτου με τις Μερσεντές και τις «Μπέμπες». Αφήνουν το αυτοκίνητο με τη μηχανή αναμμένη σε σημεία όπου απαγορεύεται, και τα κορίτσια με τις δερμάτινες φούστες να φυλάνε τα γούνινα ζάρια που έχουν κρεμάσει στον μπροστινό καθρέφτη. Είναι επιχειρηματίες που τα εργαλεία της δουλειάς τους έχουν συλληφθεί, έχουν απελαθεί ή νοσηλεύονται. Μπορεί να χρειάζονται τη βοήθεια ενός ειδικού ταχυδρόμου ή έναν άνθρωπο εμπιστοσύνης να εγγυηθεί τους όρους κάποιου συμβολαίου. Εγώ έχω φάτσα τίμιου ανθρώπου.

Αυτός ο πελάτης όμως ήταν διαφορετικός. Δεν πρόλαβα να μαντέψω περισσότερα και είχε μπει στο γραφείο, δεν χτύπησε, ανέβηκε απλώς τα δυο σκαλιά από το δρόμο.

«Ο Βίκτορ Κάρπα;»

Η φράση του έμεινε μετέωρη χωρίς ερωτηματικό, να κρέμεται σαν ανεπαίσθητη μυρωδιά καπνού στη στεγνή ατμόσφαιρα.

«Εγώ είμαι», του έγενεσα προσπαθώντας να φαίνομαι τυπικός και με κύρος.

Ο άντρας είχε περιποιημένο αλλά αδιάφορο ντύσιμο: σκούρο γκρι παντελόνι, μαύρα καθημερινά παπούτσια, σαν αυτά που τα περιοδικά τα ονομάζουν «άνετα», και πράσινο τζάκετ, το οποίο δεν είχε υποφέρει καθόλου από τον αέρα. Το καπέλο και τα γάντια του τα κρατούσε στο ένα χέρι, το χαρτοφύλακά του τον ακούμπησε στην καρέκλα απέναντί του. Απόστρατος, αλλά από ποιο στρατό; Επιχειρηματίας σε διακοπές; Δικηγόρος της Ένωσης Επιχειρηματιών ή επιθεωρητής του δήμου;

Προσπαθούσα να μαντέψω κι ευχόμενον να είναι πελάτης. Επιθυμούσα να έχω όσο το δυνατόν λιγότερες κοινωνικές σχέσεις. Μόνο με αστυνομικούς είχα πάρε δώσε, αλλά ένας απλός μπάτσος δεν θα ερχόταν μόνος. Για ασφαλίτης ήταν πολύ γέρος και στο δρόμο δεν είχε φανεί κανένα ταπεινό Γκολφ.

«Άαρνε Λάρσον», συστήθηκε. «Απ' ό,τι έχω καταλάβει, αναλαμβάνετε διάφορες υποθέσεις».

Ακόμα και η φωνή του ήταν στεγνή. Έβγαινε από τον στεγνό λαιμό του τρίζοντας, όπως το παγωμένο χιόνι κάτω από το παγοπέδιλο. Η φράση του ήταν ασαφής, αλλά δεν προσπάθησα να την αποσαφηνίσω.

«Βρίσκομαι σε πολύ δύσκολη θέση... ναι, για να είμαι ειλικρινής, εξαφανίστηκε η γυναίκα μου».

Το βλέμμα του Λάρσον εξέταζε το γραφείο μου. Πήρε από τη βιβλιοθήκη την επίτομη *Ιστορία της Φινλανδίας* και τους κόκκινους δερματόδετους τόμους V και VI της σειράς *Τα σκαλοπάτια της γνώσης*. Στενοχωρήθηκα που είχα μόλις επιστρέψει στη δημοτική βιβλιοθήκη τον πρώτο τόμο της βιογραφίας του ποιητή Πέντι Σάαρικόσκι.³ Αφημένος πάνω στο γραφείο μου, θα έδινε την εντύπωση καλλιεργημένου ανθρώπου.

«Ίσως μπορείτε να με βοηθήσετε... με τις διασυνδέσεις σας. Η γυναίκα μου είναι Εσθονή. Ήρθε στη Φινλανδία στις αρχές της δεκαετίας του '90», είπε ο άντρας κομπιάζοντας, αλλά χωρίς να ψάχνει τα λόγια του. «Απ' ό,τι έχω καταλάβει, έχετε ένα ευρύ δίκτυο γνωριμιών ανάμεσα στους μετανάστες από την πρώην Σοβιετική Ένωση», κατέληξε και κάρφωσε το γκρίζο βλέμμα του στα μάτια μου.

Δεν ήξερα αν με κατηγορούσε ή όχι, οπότε δεν απάντησα.

³ Ο Πέντι Σάαρικόσκι (1937-1983) σπούδασε Αρχαία Ελληνική και Λατινική Λογοτεχνία στο Πανεπιστήμιο του Ελσίνκι. Στα γράμματα πρωτοεμφανίστηκε το 1958. Καλλιέργησε όλα τα λογοτεχνικά είδη, από την αποφθεγματική παρωδία ως το ραδιοακρόαμα, αλλά η σπουδαιότερη λογοτεχνική του παραγωγή είναι η ποίηση. Ασχολήθηκε επίσης με τη μετάφραση, μεταφέροντας στα φινλανδικά την *Οδύσσεια*, την *Ποιητική* του Αριστοτέλη και άλλα έργα της αρχαίας ελληνικής γραμματείας, αλλά και τον *Οδυσσέα* του Τζόνς, τον *Φύλακα στη σίκαλη* του Σάλιντζερ κ.ά. Τιμήθηκε έξι φορές με το Κρατικό Βραβείο Λογοτεχνίας και τρεις με το Βραβείο Μετάφρασης. Πέθανε αλκοολικός. (Σ.τ.Μ.)

Ο Λάρσον κάθισε στην καλύτερη καρέκλα του γραφείου. Ο πρώιμος ανοιξιάτικος ήλιος έλαμπε πάνω στο δάπεδο κι έψηνε τους λεκέδες, που δεν έλεγαν να σβηστούν. Προηγούμενος ενοικιαστής ήταν το τοπικό παράρτημα ενός συνδικάτου, από το οποίο είχα αγοράσει το γραφείο του γραμματέα, καθώς και μερικά ντουλάπια, όταν κατάλαβα πως είχαν αφήσει για πάντα τα ίχνη τους στο πάτωμα. Μου άφησαν επίσης και μερικά άλλα αρχαιολογικά κατάλοιπα. Εκατοντάδες επισκέπτες είχαν φάει με τις σόλες τους το ίδιο σημείο στο πάτωμα αφήνοντας αιώνια μαύρα σημάδια.

Προσπάθησα να τον κοιτάξω κι εγώ στα μάτια με βλέμμα ανέκφραστο και περίμενα. Μέσα στη σιωπή ακούγονταν πεντακάθαρα οι χτύποι του κινέζικου ρολογιού στο γραφείο. Στο ραδιόφωνο εκφωνούσαν το δελτίο καιρού. Άρχισα να μιλάω μόλις αναφέρθηκαν στο σουηδικό νησί της Βαλτικής Γκότσκο Σαντέν.

«Ίσως θα μπορούσατε να μου πείτε τα βασικά και μετά θα δούμε αν μπορώ να βοηθήσω. Και φυσικά, υπάρχει εχεμύθεια. Δεν πρόκειται να μιλήσω σε κανέναν, ακόμα κι αν δεν μου αναθέσετε την υπόθεση», είπα και άνοιξα το σημειωματάριό μου.

«Έχω έτοιμο εδώ ένα χαρτί με τα γεγονότα και όλο το ιστορικό», με διέκοψε σχεδόν ο Λάρσον. Είχε αποφασίσει εκ των προτέρων ότι αυτός θα ήταν ο κυρίαρχος του παιχνιδιού. Άνοιξε το χαρτοφύλακά του και μου έδωσε ένα τυπωμένο χαρτί μέσα σε έναν διάφανο πλαστικό φάκελο. «Πιστεύω πως εδώ αναφέρονται επακριβώς τα γεγονότα», είπε κι έβγαλε τα γυαλιά του.

Διάβασα προσεκτικά. Ο Λάρσον δεν ήταν δημόσιος υπάλληλος. Είχε παλαιοβιβλιοπωλείο στη Στένμπακάτου.

«Εκεί, κοντά στο παλιό κτήριο της Αθλητικής Ομοσπονδίας... ναι, μάλλον δεν υπήρχε πια όταν ήρθατε...»

«Πάω καμιά φορά στο κολυμβητήριο», κατάφερα να πω.

«Είμαι ειδικευμένος στην ιστορική βιβλιογραφία και στα πολιτικά κινήματα. Όπως καταλαβαίνεις, δεν πουλάω καθόλου πεζογραφία ούτε σύγχρονα μυθιστορήματα», συνέχισε ακλόνητος ο Λάρσον εξηγώντας μου, λες και διάβαζε μέσα στον αμφιβληστροειδή μου σε ποιο σημείο βρισκόμουν. Δεν μου φάνηκε ειρωνικός ούτε περιφρονητικός, ήταν όμως ξεκάθαρο πως εκτιμούσε τα γεγονότα και όχι το μύθο.

Από τη χρονολογία γέννησης υπολόγισα πως ο Λάρσον ήταν εξηντάρης και η χαμένη γυναίκα του, η Σίριε, που το όνομά της έβλεπα τώρα για πρώτη φορά, στα τριάντα πέντε. Ήταν παντρεμένοι εδώ και έξι χρόνια, χωρίς παιδιά. Ο Λάρσον ήταν ξαναπαντρεμένος, αλλά είχε χωρίσει. Η πρώτην γυναίκα και ο γιος του, μαθητής λυκείου, ζούσαν στο Λάχι.

Ο Λάρσον είχε σημειώσει ευσυνείδητα και τη διεύθυνσή του. Θυμήθηκα τα ονόματα των δρόμων, κι επειδή η διεύθυνση είχε μόνο αριθμό, χωρίς γράμμα, συμπέρανα πως έμενε σε μονοκατοικία στην Πάκιλα. Στον κατάλογο αναφέρονταν επίσης ένα εξοχικό στην Άσικαλα, ελάχιστοι συγγενείς και κάποιοι συνεργάτες. Στο χαρτί ήταν καθαρογραμμένες οι σημειώσεις που ετοιμαζόμουν να κρατήσω.

Ο Λάρσον έσκυψε και πήρε από την τσάντα του έναν λευκό φάκελο, έβγαλε μια φωτογραφία και μου την έδειξε, για πρώτη φορά κάπως ντροπαλός.

«Αυτή είναι η Σίριε, πέρσι το καλοκαίρι...»

Πήρα τη φωτογραφία. Μια μελαχρινή γυναίκα κοίταζε κατευθείαν στην κάμερα, ο αέρας είχε φέρει τα μαλλιά στο πρόσωπό της κι εκείνη τα έκανε στην άκρη. Στα χείλη μισό χαμόγελο. Πίσω διακρίνονταν η παραλία, πέτρες και τα κύματα που χτυπούσαν πάνω τους. Το πρόσωπο της Σίριε ήταν συμπαθητικό, μαύρα μάτια και το βλέμμα προς τα πάνω, ταπεινό μάλλον παρά δυναμικό και αυθάδικο.

Κάτι από το παρελθόν σφηνώθηκε στο μυαλό μου και το γέμισε αιχμηρά αισθήματα. Οι πευκοβελόνες στο μονοπάτι, σε ένα νησί της λίμνης Λάντογκα, η γκριζα άμμος, τα γυμνά πόδια των κοριτσιών – όλα νωπά και ακριβή, λες και είχαν λιώσει ξαφνικά μόλις βγήκαν από την κατάψυξη των αισθημάτων και των αισθήσεων. Προσπάθησα να συντρίψω τις μνήμες πριν αποκρυσταλλωθούν και η νοσταλγία μου σφίξει το στήθος. Πίεσα τον εαυτό μου να επιστρέψει στη φωτογραφία, στη Σίριε και στον Άαρνε Λάρσον.

«Γοητευτική γυναίκα».

Ο Λάρσον με εξέπληξε δείχνοντας αμήχανα την ευχαρίστησή του. Άφησα τη φωτογραφία στο τραπέζι και ξαναδιάβασα το χαρτί που είχε ετοιμάσει.

«Πότε εξαφανίστηκε η γυναίκα σας ή, μάλλον, πότε το καταλάβατε; Έγινε κάτι; Να υποθέσω ότι έχετε επικοινωνήσει με την αστυνομία;»

«Η Σίριε εξαφανίστηκε στις 6 Ιανουαρίου. Ήμουν στο μαγαζί μου. Έφυγε από το σπίτι κάποια στιγμή το απόγευμα χωρίς να πει κάτι. Και δεν πήρε μαζί της τίποτα. Περίμενα ως το βράδυ, ρώτησα τους γνωστούς, τηλεφώνησα στο Ταλίν, στους δικούς της, κι έπειτα ενημέρωσα την αστυνομία. Δεν βρέθηκε τίποτα. Ούτε στα ξενοδοχεία ούτε στους συνοριακούς σταθμούς ούτε στα πλοία ούτε στα αεροδρόμια. Πουθενά, κανένα σημάδι».

Ο Λάρσον μου εξηγούσε σαν να επαναλάμβανε μια έτοιμη δήλωση. Στεκόταν ήσυχα, ευθυτενής, και μόνο η φωνή του τον έκανε να γέρνει.

«Και η αστυνομία σταμάτησε εκεί τις έρευνές της. Πήγα και τους μίλησα, απαίτησα, εκείνοι όμως χαμογελούσαν στραβά. Μου έδωσαν να καταλάβω ότι δεν τους ενδιέφερε μια Εσθονή. Δεν το είπαν βέβαια ευθέως, αλλά το εννοούσαν», συνέχισε με σφιγμένη φωνή. «“Αφήστε τους εγκληματίες να ασχοληθούν με

τις δικές τους υποθέσεις”, αυτή είναι η θέση τους. Εγώ όμως ξέρω πως η Σίριε δεν είχε ανακατευτεί πουθενά. Γι’ αυτό ήρθα εδώ. Ελπίζω πως θα την βρείτε».

Ο Λάρσον πρόσεξε ότι είχα καρφώσει τα μάτια μου στα προσωπικά στοιχεία της Σίριε, που στην πρώτη ανάγνωση τα είχα προσπεράσει. Κατάλαβα την αντίδραση της αστυνομίας.

«Ναι. Η Σίριε είναι το γένος Λίλεπουου. Ο Γιάακ Λίλεπουου είναι αδερφός της», απάντησε ο Λάρσον.